

УДК:37.01914(477.8) “1925/1939”

Павлів І. Я.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ЧОЛОВІЧА ФАХОВО-ДОПОВНЮЮЧА ШКОЛА МІСТА ПЕРЕМИШЛЯ У 1925–1939 рр.

У статті розглядається загальна характеристика становлення та розвитку української чоловічої фахово-доповнюючої школи міста Перемишля у 1925–1939 рр. Зокрема, особливу увагу було звернуто на питання підготовки спеціалістів середньої ланки у фахових установах.

Ключові слова: професійно-технічне навчання, фахово-доповнююча школа, місто Перемишль, товариство “Рідна школа”, фахові предмети.

Середні професійні навчальні заклади Другої Речі Посполитої належали до системи середньої освіти. Водночас, варто зауважити, що вони мали свою специфіку, яка зумовлює їх поділ на заклади професійно-технічної та педагогічної освіти. Професійно-технічному навчанню у польській системі освіти 20-х років ХХ ст. відводилась особлива роль, що було зумовлено низкою об’єктивних причин. Відроджена Польська держава потребувала підготовки не просто освічених громадян, а й кваліфікованих працівників сільського господарства, промисловості та торгівлі.

В українській історико-педагогічній науці також вивчалися проблеми розвитку професійної освіти, завдання, які ставили польські урядові чинники щодо реалізації підготовки спеціалістів середньої ланки у фахових установах, окремі аспекти соціальної проблематики у зв’язку з реалізацією польськими адміністративними чинниками професійної підготовки молоді.

Освітні процеси першої третини ХХ ст. у контексті розвитку фахової професійної освіти розглянули дослідники: Є. Громов [3], Б. Загайкевич [6], М. Сирник [2].

Окремі сюжети діяльності чоловічої фахово-доповнюючої школи міста Перемишля у 1925–1939 рр. на території східних воєводств Другої Речі Посполитої представлені у роботах дослідника М. Iwanicki [1], С. Заброварного [5].

Метою статті є висвітлення зміни організаційної структури шкільної професійної освіти, зокрема, у потребі навчання у чоловічій фахово-доповнюючій школі міста Перемишля кваліфікованих працівників сільського господарства, промисловості і торгівлі.

Після припинення воєнних дій, а також сформування польської державності в 1921 р. українська шкільна професійна освіта продовжила свій розвиток. У 1925–1926 н.р. в будинку школи ім. Шашкевича в

Перемишлі почала діяти чоловіча фахово-доповнююча школа Товариства “Рідна школа”, що була створена актом Кураторії Львівської шкільної округи (КЛШО) від 15.08.1925 р. Видатки на школу покривав засновник, яким був гурток “Рідної школи” в Перемишлі. До школи приймали термінаторів після закінчення 14-го року життя, на основі свідоцтва про закінчення 4-го класу класної народної школи. Кандидатів, що не відповідали цим вимогам, приймали до підготовчого класу.

Школа розміщувалася в будинку школи ім. Шашкевича на вул. Смольки, 10. “До її розпорядження віддано 10 класних залів, які могли помістити біля 350 учнів. Навчання у школі відбувалося в післяобідніх годинах, в першому році було два класи: підготовчий і 1-й клас, в яких навчалося 68 учнів. Першим управителем школи був Степан Татух, а вчителями: д-р Іван Мандюк, Володимир Сологуб, Петро Годованець, о. Михайло Комарницький” [7, с. 31].

У наступному 1926–1927 н.р. прибув ще один клас і змінився учительський склад. Штатний розпис, затверджений кураторією, передбачав “трьох постійних штатних учителів та 9 сумісників у тому двох інструкторів:

– штатні вчителі: інж. Василь Гачак – управитель школи, інж. Михайло Бассараб – секретар школи, опікун II класу, Архітект Яків Рудницький;

– Інструктори: Дмитро Кокот – інструктор, Микола Мацьків – інструктор.

– сумісники-вчителі: о. Михайло Комарницький, д-р Степан Дмоховський, проф. Іван Заяць, опікун III класу, проф. Годованець Петро, проф. Степан Кебуз, проф. Яремкевич Юрій, опікун I класу, Микола Татух – управитель школи ім. Шашкевича, опікун підготовчого класу”.

У 1927–1928 н.р. школа стала повною і мала підготовчий клас та три фахові. Змінився дещо й персональний склад учителів. Ці зміни унаочнює таблиця 1 [8, арк. 19]. Усі три штатні вчителі мали технічну підготовку, а вчителі загальних предметів були гімназійними вчителями. Інструктори були майстрами в кравецькому і шевському ремеслах.

Таблиця 1

Учительський збір фахово-доповнюючої школи в Перемишлі в 1927–1928 н.р.

Ч	Ім'я та прізвище	Дата нар.	Закінчення школи	Предмет навчання	Число годин	Плата зл.
1.	Інж. Василь Гачак	1.08.1898	Техніка (буд.машин)	Рисунки, металознавство	9	300
2.	Інж. Михайло Бассараб	21.11.1888	Техніка (промисл)	Технологія, фізика, книгов.	16	224
3.	Степан Бобеляк	8.04.1886	Університет (філософія)	Українська мова	2	20
4.	Петро Годованець	14.07.1878	Університет (філософія)	Рахунки, фізика	5	50

Ч	Ім'я та прізвище	Дата нар.	Закінчення школи	Предмет навчання	Число годин	Плата зл.
5.	Д-р Степан Дмоховський	1.06.1874	Університет (медицина)	Гігієна	1	10
6.	Інж. Корженьовський	15.11.1893	Техніка (будівництво)	Фах.рис., геом., технол.дерева	15	210
7.	О. Михайло Комарницький	27.09.1876	Теологія	Релігія	3	30
8.	Дмитро Кокот, інстр.кравець.	6.11.1893	Курс крою	Рисунки і теорія кравецтва	8	80
9.	Цецилія Марковська	29.10.1897	Університет (філософія)	Польська мова з кореспонд.	4	40
10.	Микола Мацьків інстр.шевський	9.10.1881	Курс рисунку (шевського)	Рисунки і теорія шевства	8	80
11.	Д-р Іван Околот	14.01.1890	Університет (філософія)	Українська мова, історія	5	50
12.	Стефан Кебуз	21.02.1895	Університет (філософія)	Фізика, хімія,	4	40
13.	Іван Заяць	29.08.1887	Університет (філософія)	Наука про Польщу	3	30

Статистику учнів у 1927–1928 н.р. демонструє табл. 1. Як видно із цих даних, що записані на початку року, із 210 учнів до кінця залишилося 154, що становить 73,3%. Причини цього явища були різні. Найбільший відсоток вибулих протягом року (понад 50%) мав місце у підготовчому класі, де причиною найчастіше могла бути зміна зацікавлень або труднощі з навчанням. У старших класах найбільший вплив мав місце в III класі, де переважала фахова підготовка. Причини також були різні, але переважно пов'язані з практикою у вибраному фаху.

З погляду віровизнання (національності), поза поодинокими винятками, учні були греко-католиками. У більшості (63,6%, майже 2/3) походили з селянських сімей, 21,4% – з робітничо-ремісничих сімей, а решта – з інших сімей (табл. 2) [8, арк. 20].

Таблиця 2

Зміст	Підгот. клас	I клас	II клас	III клас	Разом
Записаних на поч. року	41	62	66	41	210
Відійшли	21	7	16	12	56
Стан на кінець року	20	55	50	29	154
Віровизнання: гр.-кат.	20	54	48	29	151
рим-кат.	–	1	1	–	2
правосл.	–	–	1	–	1
Соц.походж.: селяни	18	38	22	20	98
робітники	–	3	15	1	19
ремісники	1	1	9	3	14
урядники	–	6	1	1	8

Зміст	Підгот. клас	I клас	II клас	III клас	Разом
купці	–	–	–	1	1
інші	1	7	3	3	14

За фахом учні розподілялися на такі спеціальності: 46 слюсарів, 8 електротехніків, 7 ковалів, 2 відливники, 5 бронзовників, 16 шевців, 37 кравців, 21 столярів, 4 малярі, 1 палітурник, 7 представників інших професій.

Утримувалася школа здебільшого з дотацій гуртка “Рідна школа” в Перемишлі (74,7%). Решту коштів асигнувала державна влада і невеликі оплати здійснили учні. З видатків найбільше припадало на оплату вчителів (84,6%), а вся решта – закуп книжок і приладдя та послуги. За приміщення, подібно як початкова школа ім. Шашкевича, фахово-доповнююча школа не платила (табл. 3) [6, с. 165].

Таблиця 3

Приходи	зл.	Видатки	зл.
1. Датки з місц.джерел	11.175	1. Плата вчителів	12.650
2. Оплати і такси учнів	284	2. Книжки до вчит.бібліотеки	286
3. Асигнація влади	3.500	3. Книжки для учнів, бібл.	100
		4. Шкільний інвентар	210
		5. Шкільне приладдя	948
		6. Шкільні потреби учнів	350
		7. Канцелярські видатки	50
		8. Світло і обслуга	370
		9. Інші видатки	345
Разом приходи	14.959	Разом видатки	14.959

Майновий стан школи наприкінці 1927–1928 н.р. був таким:

Вчительська бібліотека – 83 томи	491,70.
Учнівська бібліотека – 190 томів	150,0.
Шкільний інвентар	210,0.
Шкільне наукове приладдя	1.033,0.
Разом	1.884,70.

Після випуску численного III класу в 1927–1928 н.р. кількість учнів у наступному 1928–1929 н.р. значно зменшилася (табл. 4) [2, с. 135].

Таблиця 4

Статистика учнів фахово-доповнюючої школи в Перемишлі в 1918–1929 н.р.

Клас	Стан на початок	Прибуло	Вибуло	Стан на кінець
Підготовчий	16	15	–	29
I А	38	5	–	43
ІБ	39	–	1	38

Клас	Стан на початок	Прибуло	Вибуло	Стан на кінець
II	60	1	7	54
III	38	1	9	30
Разом	191	20	17	194

За 1928–1929 н.р. вперше маємо предметний поділ годин у підготовчому і всіх трьох класах з прізвищами вчителів до кожного з предметів. З нього дізнаємося, що як у підготовчому, так і в першому класі програма передбачає вивчення загальних предметів, “подібно як в початковій школі з деякою специфікою, спрямованою на придатність науки для майбутнього ремісника. В II і III класах, крім спільних загальних предметів, появляється вже поділ на спеціалізації. Чотири основні спеціалізації: металістів, столярів, кравців і шевців, хоч ремісничих фахів у школі було набагато більше” (табл. 5) [8, арк. 4].

Таблиця 5

*Предметний поділ годин у фахово-доповнюючій школі в 1928–1929 н.р.
Підготовчий і I клас*

Предмет	Учитель	Клас			Разом учителі
		Підгот.	Ia	Ib	
1. Релігія	О. Мих.Комарницький	1	1		2
2. Українська мова	Іван Околот	2			2
	Антін Пушкар		2		2
3. Польська мова	Антін Пушкар	2	2	2	6
4. Рахунки	Микола Татух	4	3		7
	інж. Михайло Бассараб			3	3
5. Наука про Польщу	проф.Іван Околот	3	1	1	5
6. Геометр, рисунок	проф. Юрій Яремкевич		2	2	4
7. Вільноруч. рисунок	проф. Юрій Яремкевич				1
Разом класи		12	12	12	36/32

II клас

Предмет	Учитель	Спеціалізації				Разом учит.
		метал.	стол.	крав.	шев.	
1. Українська мова	інж.Михайло Бассараб		1			1
2. Польська мова	інж.Михайло Бассараб		2			2
3. Рахунки	арх. Яків Рудницький		2			2
4.Матеріалознавство	інж.Михайло Бассараб	1				1
5. Фізика промисл.	інж.Михайло Бассараб			1		1
6. Геометр, рисунок	проф. Юрій Яремкевич		2			2
7. Механіка	інж.Василь Гачак	1				1
8. Технологія дерева	арх. Яків Рудницький		1			1
9. Теорія кравецтва	інстр. Дмитро Кокот			2		2
10. Теорія шевства	інстр. Микола Мацьків				2	2
11. Відруч. рисунок	проф. Юрій Яремкевич	2				2

Предмет	Учитель	Спеціалізації				Разом учит.
		метал.	стол.	крав.	шев.	
12. Фаховий рисунок	арх. Яків Рудницький		2			2
13. Фаховий рисунок	інстр. Дмитро Кокот			2		2
14. Фаховий рисунок	інстр. Микола Мацьків				2	2
Разом клас-спец.		11	11	11	11	44/23

III клас

Предмет	Учитель	Спеціалізації				Разом учит.
		метал.	стол.	крав.	шев.	
1. Релігія	О.Комарницький		1			1
2. Наука про Польщу	проф. Іван Заяць		2			2
3. Гігієна	Д-р Несторович					1
4. Машинознавство	інж. Василь Гачак	1				1
5. Технологія метал.	інж. Василь Гачак	1				1
6. Наука про тепло	інж. Василь Гачак	1				1
7. Електротехніка	проф. Юрій Яремкевич	1				1
8. Товарozn. з хімією	арх. Яків Рудницький		1			1
9. Технологія дерева	арх. Яків Рудницький		2			2
10. Фізика промисл.	арх. Яків Рудницький		1			1
11. Матеріалozn. з хім.	інж. Михайло Бассараб			2		2
12. Технологія шкіри	інж. Михайло Бассараб				2	2
13. Теорія кравецтва	інстр. Дмитро Кокот			2		2
14. Теорія шевства	інстр. Микола Мацьків				4	4
15. Фаховий рисунок	інж. Василь Гачак	4				4
16. Фаховий рисунок	арх. Яків Рудницький		4			4
17. Фаховий рисунок	інстр. Дмитро Кокот			2		2
18. Фаховий рисунок	інстр. Микола Мацьків				2	2
Разом клас-спец.		12	12	10	12	46/34

27-28.05.1930 р. у школі побував інспектор львівської кураторії інж. Єжи Горнунг, у звіті він запропонував “не признавати школі права публічності”, де “навчання геометричних рисунків та професійне креслення для механіків і деревної промисловості стоять нижче необхідного рівня вимог для професійних спеціальностей.

Склад учителів на 25.06.1930 р. був такий: Василь Гачак – інж. механік, управитель школи, Михайло Бассараб – інж. торгівлі, о. Михайло Корманицький – катехит, Модест Козак – д-р філософії чеського ун-ту, Лев Ліщинський – інж. арх. чеської політехніки, Іван Мануляк – проф. гімназії на пенсії, д-р Роман Несторович – лікар, Антін Пушкар – учитель народної школи ім. Шашкевича, Іван Заяць – проф. гімназії, Михайло Зубрей – управитель народної школи ім. Шашкевича, Юрій Яремкевич –

проф.гімназії, Дмитро Кокот – інструктор, кравецький майстер, Микола Мацьків – інструктор, шевський майстер [1, с. 131].

У вересні 1930 р. прийнято шістьох нових учителів. Були це: “Юрій Джигало (н. 12.04.19.1901 в Сороках) – гімн. учитель, до геометричного рисунку. Богдан Кишакевич (н. 19.07.1909 в Перемишлі) – буд. технік, до відруч. рисунку. Лев Ліщинський (н. 21.12.1890 в Перемишлі) – інж.-архіт., до відручного рисунку. Д-р Іван Околот (н. 14.01.1890 в Хичевичах) – гімн. проф., до укр. та поль. мов і науки про Польщу. Іван Мануляк (н. 27.01.1890 у Львові) – пенс, проф., до матеріалознавства і фізики. Теодор Поліха (н.16.02.1884 в Жабчу) – гімн. проф, до рахунків, механіки і електротехніки”.

У 1930–1931 н.р. (22 і 23.04) школу перевіряв представник Львівської кураторії. У своєму звіті він представив такий стан чисельності учнів 23.04.1931 р. в поодиноких класах (табл. 6):

Таблиця 6

Чисельність і фреквенція учнів на день 23.04.1931 р.

<i>Клас</i>	<i>Вписаних</i>	<i>Присутніх</i>	<i>У тому по фаху:</i>
Підготовчий	33	15	
I А	45	32	
I Б	43	29	
II для металівців	61	45	35 слюсарів, 10 столярів;
II для одяжівців	33	23	14 кравців, 7 малярів, 2 шевців;
III загальна	49	42	20 металівців 15 кравців, 3 шевців, 2 столярів, 2 цукерників.
Разом	264	186	

Загальна двомовність становила 70,45%, найбільше застережень було до рисунка для столярів і малярів, тому вносилися пропозиція перенести ці спеціальності до публічної фахово-доповнюючої школи ім. Станіслава Костки. Натомість, беручи до уваги велику кількість охочих навчатися спеціальності металістів, пропонувалося дозволити створити відділ цієї спеціальності, “поширюючи тим способом концесію на цілу школу”.

Наприкінці 1930–1931 н.р. (2.06.1931) склад учнів дещо змінився, загалом було їх 252, а по класах: у підготовчому – 30, у IА – 40, у I Б – 40, у II А – 62, в II Б – 32, в III – 48.

Усіх учнів було розділено на чотири групи, “до яких зараховано близько споріднені професії ремісників:

I група – металістів – 126, в тому: 97 слюсарів, 5 ковалів, 3 бронзовників, 2 відливників, 6 монтерів, 13 електротехніків.

II група – столярів – 47, в тому: 41 столяр, 1 стельмах, 5 різьбарів.

III група – одяжівців – 56, з того: 48 кравців, 8 шевців.

IV група – інших – 23” [8, арк. 56].

Шкільний рік був позначений успіхами у громадсько-культурному вихованні, теж “у школі зорганізовано два гуртки пластової молоді, які, на жаль, не були затверджені кураторією. З іншого джерела відомо, що хлопці з бурси фахово-доповнюючої школи, що на вул. Смольки 7, були в складі Перемиського відділу, тобто управи цього товариства, очолюваного доктором Романом Несторовичем. Були між ними Григорій Рихліцький, Теодор Ксьондз і Володимир Кашицький” [4, арк. 29].

“Впроваджено також науку хорového співу, яким керував учитель школи ім. Шашкевича, Антін Пушкар. Молодь школи брала участь у Шевченківських концертах та у відзначенні ювілею перемиської письменниці Уляни Кравченко. Для охочих було зорганізовано курс товариських танців. Записалося на цей курс 60 учнів та внаслідок високої оплати за курс (5 зл) закінчило його всього 10 учнів. Важливе значення для професійної підготовки мали організовані екскурсії до місцевих підприємств: фабрики “Польна”, тартаку Бистрицького, електровні”.

У наступному 1931–1932 н.р. підготовчий клас було закрито і чисельність учнів значно зменшилася (табл. 7).

Таблиця 7

Чисельний стан учнів на початку і наприкінці 1931–1932 н.р.

<i>Зміст</i>	<i>I клас</i>	<i>II клас</i>	<i>III клас</i>	<i>Разом</i>
На початку шк.р.	52	46	56	154
На кінець шк.р.	42	41	52	135

“Кінцевий іспит здало 50 учнів, з цих: дуже добрий – 7, на добрий – 24, на задовільно – 19. О Серед тих, які закінчили школу з позитивним результатом, найбільше було слюсарів (26), кравців (12) і електротехніків (7), двох цукорників і по одному бронзовнику, шевцю, і перукареві” [5, с. 111].

У 1934–1935 н.р. до школи записалися 136 учнів, з яких 102 закінчили навчальний рік з добрими оцінками. Крім того, незважаючи на те, що шкільна влада забрала спеціальності столярів і шевців, на новий шкільний рік записалися 140 учнів. На загальних зборах гуртка “Рідна школа” управитель фахово-доповнюючої школи інж. Гачак високо оцінював рівень школи та критично поставився до допису в “Ділі” про “мнимий упадок школи”, зауваживши, що польські майстри нерado приймають учнів школи на практику і вимагають, щоб перейшли до державних ремісничих шкіл.

На окрему увагу заслуговує започаткована цього ж року інженером Бассарабом співпраця школи з випускниками, що мала на меті поглиблення фахової і загальної освіти, допомоги при започаткуванні самостійної праці, матеріальну підтримку тощо. Незалежно від цього, випускники школи

входили до українських товариств, таких як “Плай”, “Беркут”, “Зоря” та ін.

Навчальні предмети у фахово-доповнюючій школі поділялися на загальноосвітні і фахові. Перших навчали переважно запрошені вчителі гімназії, а також школи ім. Шашкевича і штатні вчителі школи. Фахові предмети викладали інженери, а практичні – інструктори. Детальний перелік предметів і вчителів містить табл. 8 [8, арк. 11].

Таблиця 8

Предметний поділ годин у фахово-доповнюючій школі у 1934–1935 н.р.

I клас

Предмет	Учитель	I клас (50 учнів)
1. Релігія	О.Василь Гриник	1
2. Українська мова	Модест Козак	2
3. Польська мова	Модест Козак	1
4. Наука про Польщу	Модест Козак	1
5. Рахунки	інж. Василь Гачак	3
6. Геометричний рисунок	Богдан Кишакевич	2
7. Відручний рисунок	Богдан Кишакевич	2
Разом		12

II клас

Предмет	Учитель	Спеціалізації				Разом учит.
		метал.	стол.	крав.	шев.	
Учнів		19	6	11	3+3	42
1. Релігія	о.Василь Гриник					1
2. Українська мова	інж.Михайло Бассараб		1			1
3. Польська мова	інж.Михайло Бассараб		1			1
4. Рахунки	інж.Михайло Бассараб		2			2
5. Матеріалознавство	інж.Михайло Бассараб		2			2
6. Фізика промисл.	інж.Михайло Бассараб					1
7. Геометр, рисунок	Богдан Кишакевич	2				2
8. Відручн. рисунок	Богдан Кишакевич	1				1
9. Фаховий рисунок	Богдан Кишакевич	1				1
10. Теорія кравецтва	інстр. Дмитро Кокот			2		2
11. Теорія шевства	інстр. Микола Мацьків				2	2
12. Фаховий рисунок	інстр. Дмитро Кокот			2		2
13. Фаховий рисунок	інстр. Микола Мацьків				2	2
Разом клас–спец.		12	12	12	12	48/20

III клас

Предмет	Учитель	Спеціалізації				Разом учит.
		метал.	стол.	крав.	шев.	
1. Релігія	о. Василь Гриник		1			1
2. Наука про Польщу	проф. Іван Околот		1			1
3. Гігієна	проф. Іван Мануляк		1			1
4. Польська мова	інж. Михайло Бассараб		1			1

Предмет	Учитель	Спеціалізації				Разом учит.
		метал.	стол.	крав.	шев.	
5. Машинознавство	інж. Василь Гачак	1				1
6. Технологія метал.	інж. Василь Гачак	1				1
7. Наука про тепло	інж. Василь Гачак	1				1
8. Електротехніка	інж. Василь Гачак	1				1
9. Товарознавство	Богдан Кишакевич		1			1
10. Технолог, дерева	Богдан Кишакевич		3			3
11. Рахунки	інж. Михайло Бассараб					1
12. Техн. вол. і шкіри	інж. Михайло Бассараб			2		2
13. Теорія кравецтва	інстр. Дмитро Кокот			3		3
14. Теорія шевства	інстр. Микола Мацьків				3	3
15. Фаховий рисунок	інж. Василь Гачак	4				4
16. Фаховий рисунок	Богдан Кишакевич		4			4
17. Фаховий рисунок	інстр. Дмитро Кокот			2		2
18. Фаховий рисунок	інстр. Микола Мацьків				2	2
Разом клас-спец.		12	12	12	12	48/33

У цій же таблиці подано прізвища 9 учителів з числом лекційних годин, що в сумі дає 58 годин: інж. Михайло Бассараб – 11(11), інж. Василь Гачак – 9(11), о. Василь Гриник – 3 (3), Богдан Кишакевич – 11 (16), Модест Козак – 4 (4), проф. Іван Мануляк – 1 (1), проф. Іван Околот – 1 (1), Микола Мацьків – 9 (9), Дмитро Кокот – 9 (9).

Разом 58 годин (з графів у таблиці 8). Незгідне число стосується інж. В. Гачака та Б. Кишакевича.

Наступного 1935–1936 н.р. фахово-доповнююча школа за рішенням шкільної влади (Розпорядження КОШЛ від 4.11.1934 р., 4.225/34) втратила два відділи – столярський та шевський.

На основі листа управи Товариства “Рідна школа” від 29.05.1936 р. управитель приватної фахово-доповнюючої школи в Перемишлі з 01.09.1936 р. припинив виконувати свої обов’язки, передаючи весь інвентар школи відділу Товариства. Щоправда, управа “Рідної школи” запропонувала йому нові умови праці, але тільки до 30.06.1937 р., з щомісячною оплатою 18 зл. за управління школою і 73,46 зл. за години навчання [2, с. 114].

Після звільнення інж. Василя Гачака новим керівником школи став його заступник інженер Михайло Бассараб. Змінився також дещо і склад вчительського колективу. У 1936–1937 н.р. у III класі було 4 відділи (металівців, обробки дерева, шиття одягу та інших ремесел) і 7 спеціальностей. Старання Управи школи згуртувати всю ремісничу молодь Перемишля дали хороші результати: до I класу “зголосилися” 103 учні, і його треба було поділити на два відділи, а на кінець року атестовано 104 учні. Загалом цього року прибули 147 учнів і разом було 245 учнів. З цього числа атестовано наприкінці шкільного року 196 учнів з позитивними оцінками. Всі інші (49) або одержали негативні оцінки, або

були виключені зі школи. До кінцевого іспиту приступило 36 учнів з III класу, з яких 32 учнів одержало позитивну оцінку.

Протягом року “успішність учнів була задовільна і становила в I півріччі 78%, у другому півріччі – 79%. У своєму звіті Управа кружка “Рідної школи” підкреслювала велику заангажованість учительського гона для піднесення рівня навчання у школі”. Чимало уваги вчителі приділяли вихованню учнів, практикуючи організацію класних громад, півгодинні заняття у бібліотеці, доповіді і бесіди. Ця робота мала на меті сформувати у вихованців “нахил до самостійного підходу до громадянської і професійної праці та самоосвіти, дотримуючись при цьому шкільних правил та товариського співжиття.

У 1937/38 н.р. чисельний стан учнів збільшився до 292 хлопців, що спричинилося до збільшення класних відділів до 6: у I класі – 3, у II класі – 2, у третьому класі – 1. При цьому організовано 10 груп спеціальностей. Школа одержала й на цей рік право прилюдності”.

У 1937/1938 н.р. у школі працювали 9 вчителів та 2 інструктори: “інж. Михайло Бассараб – управитель школи (12 годин), інж. Богдан Турко – контрактний учитель (16 г), д-р Модест Козак – штатний учитель (10 г.), мгр Ярослав Домарадзький – контрактний учитель (17 F.), Василь Демчишин – контрактний учитель (8), Євстахій Хичій – (2 г.), проф. Іван Мануляк – (3,5 г.), д-р Михайло Старух – (1), о.канонік Василь Гриник – катехит (5/2 г.), Дмитро Кокот – кравецький інструктор (5 г.), Антін Макаруха – столярський інструктор (2 г.)” [1, арк. 162].

Таким чином, фахове або професійно-технічне навчання у польській системі освіти 1919–1939 рр. відводилась особлива роль, що зумовлювалась державними потребами у кваліфікованих працівниках сільського господарства, промисловості й торгівлі. Однак до реформи 1932 р. розвиток професійно-технічних шкіл характеризувався великою хаотичністю і спирався в основному на приватну громадську ініціативу. Після реформи 1932 р. змінилася організаційна структура шкільної професійної освіти, та зокрема кількість українських професійних шкіл. Державні заклади професійного навчання виникли у Перемишлі і Ярославі, а в Перемишлі почала також діяти фахово-доповнююча школа товариства “Рідна школа”.

Використана література:

1. *Iwanicki M.* Oswiata i szkolnictwo ukraińskie w Polsce w latach 1918–1939 / M. Iwanicki. – Siedlce : Wyzsza Szkoła Pedagogiczna w Siedlech, 1975. – 272 s.
2. *Syrnyk M.* Українці в Polsce 1918 – 1939. Oświata i szkolnictwo / M. Syrnyk. – Wrocław; Krynica : Design Studio, 1996. – 148 s.
3. *Громов Є. В.* Організація професійної технічної освіти у Другій Речі Посполитій (1918–1939 рр.) / Є. В. Громов // Віник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 41. – С. 112-115.
4. ДАЛО, ф. 1, оп. 54, спр.3056, арк. 29.

5. *Заброварний С.* Перемиська Шашкевичівка. Історичний нарис. Частина перша / С. Заброварний. – Перемишль : Б.в., 2011. – 156 с.
6. *Загайкевич Б.* Освіта в Перемишлі, Перемишль – західний бастион України / Б. Загайкевич. – Нью-Йорк ; Філадельфія, 1961. – 278 с.
7. Рідна школа. Українське педагогічне товариство. Діяльність за адміністративний рік 1925 – 26. – Львів, 1936. – 85 с.
8. ЦДА України у м. Львові, ф. 206, оп. 1, спр. 1952, арк. 4, 11, 19, 20, 56.

ПАВЛИВ І. Я. Мужская профессионально-дополняющая школа города Перемышля 1925–1939 гг.

В статье рассматривается общая характеристика становления и развития украинской мужской профессионально-дополняющей школы города Перемышля 1925–1939 гг. В частности, особое внимание было обращено вопросу подготовки специалистов среднего звена в профессиональных учреждениях.

Ключевые слова: профессионально-техническое обучение, профессионально-дополняющая школа, город Перемышль, общество “Родная школа”, профессиональные предметы.

PAVLIV I. Y. Men professional-supplementary school in Przemyśl in 1925–1939 years.

This article deals with the general characteristics of the formation and development of Ukrainian men professionally-supplementary schools in Przemyśl in 1925–1939 years. In particular, special attention was paid to the preparation of mid-level professionals in specialized institutions.

Keywords: vocational training, professional complementary school, Przemyśl, the Company “Native School”, professional subjects.

УДК 372.1:37(092)“19”

Пантюк Т. І.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ
КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розглядається проблема підготовки дитини до школи крізь призму педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського. Аналізуються праці вченого, в яких обґрунтовуються педагогічні умови раннього навчання дитини, її всебічного розвитку та природовідповідного виховання. У статті доводимо, що В. О. Сухомлинський у процесі підготовки дитини до школи акцентував увагу на природо- і культуровідповідності цього процесу; пріоритетною визначав роль творчості у дитячому житті і діяльності; наголошував на посильності і розумній напруженості розумової праці дитини; свободу і активність учень розглядав як необхідні умови дитячої діяльності, зокрема навчальної.

Ключові слова: В. О. Сухомлинський, підготовка дитини до школи, педагогічні умови раннього навчання, творчість, посильність, діяльність, активність.

Проблема підготовки дитини до школи, її безболісне та комфортне вхідження у нове середовище, зміст та специфіка співпраці сім'ї і школи,